

Bora Bingöl

Burdur Mehmet Akif Ersoy University, bbingol@mehmetakif.edu.tr,
Burdur-Turkey

Mükerrem Arslan

Ankara University, muarslan@ankara.edu.tr, Ankara-Turkey

DOI	http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2021.16.3.4C0250	
ORCID ID	0000-0001-9644-0921	0000-0003-0131-7985
Corresponding Author	Bora Bingöl	

DİLEK YARIMADASI BÜYÜK MENDERES DELTASI MİLLİ PARKI'NIN REKREASYON POTANSİYELİNİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

ÖZ

Bu çalışmada, Ege Bölgesi Aydın İli'nde yer alan, Dilek Yarımadası Büyük Menderes Deltası Milli Parkı çalışma alanı olarak ele alınmıştır. Literatür taramaları ile başlayan araştırma süreci, teorik bilgilerin incelenmesi ve çalışma alanının kaynak değerleri ile ilgili bilgilerin elde edilmesi ile devam etmiştir. Çalışma alanının rekreasyon potansiyelinin saptanmasında "Açık hava Rekreasyon Potansiyelinin Saptanması" yöntemi uygulanmıştır. İzlenen yöntem sonucunda çalışma alanının rekreasyon potansiyeli %77 olarak bulunmuş ve bu sonuç çok yüksek olarak sınıflandırılmıştır. Son bölümde ise mevcut kullanımlar incelenerek çalışma alanında karşılaşılan sorunlar ortaya konmuş ve çözümü için çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Dilek Yarımadası Büyük Menderes Deltası Milli Parkı, Rekreasyon Potansiyeli, Rekreasyon Planlaması, Milli Park, Turizm

A RESEARCH TO DETERMINE THE RECREATIONAL POTENTIAL OF THE DILEK PENINSULA BÜYÜK MENDERES DELTA NATIONAL PARK

ABSTRACT

In this study, Dilek Peninsula Büyük Menderes Delta National Park located in Aydın Province in the Aegean Region has been considered as a study area. The research process, which started with the literature review, continued with the examination of theoretical information and obtaining information about the resource values of the study area. In determining the recreation potential of the study area, "Determination of Outdoor Recreation Potential" method was applied. As a result of the method followed, the recreation potential of the study area was found to be %77 and classified as very high. In the conclusion part, the current uses were examined, the problems encountered in the study area were presented and suggestions were presented for their solution.

Keywords: Dilek Peninsula Büyük Menderes Delta National Park, Recreational Potential, Recreation Planning, National Park, Tourism

How to Cite:

Bingöl, B. ve Arslan, M., (2021). Dilek Yarımadası Büyük Menderes Deltası Milli Parkı'nın Rekreasyon Potansiyelinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. Humanities Sciences, 16(3):177-186, DOI: 10.12739/NWSA.2021.16.3.4C0250.

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Koruma statüsüne sahip alanların tahrip edilmesini engellemek, doğayı ve doğal kaynakları korumak ve sürdürülebilir arazi kullanımını sağlamak, doğa koruma açısından son derece önemlidir. "Uluslararası Doğa Koruma Birliği" (IUCN)'nin tanımına göre korunan alan; "Biyolojik çeşitliliğin, doğal ve bununla ilişkili kültürel kaynakların korunması ve devamlılığın sağlanması amacıyla ilgili mevzuata göre yönetilen, koruma statüsü bulunan kara, su ya da deniz alanları"dır [1]. Günümüzde "Dünya Korunan Alanlar Veritabanı" (WDPA) verilerine göre, korunan alanlar dünya yüzeyinin %9.60'sını oluşturmaktadır. Korunan alanlar, kara alanlarının %15.01'ini, deniz alanlarının ise %7.59'unu kaplamaktadır [2]. "Uluslararası Doğa Koruma Birliği" (IUCN)'nin yönetim hedeflerine göre korunan alanlar; mutlak doğa koruma rezervi, yaban hayatı alanı, milli park, tabiat anıtı veya özelliği, habitat/tür yönetim alanı, korunan peyzaj/deniz alanı ve doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı amacıyla yönetilen korunan alanlar olmak üzere altı kategoriye ayrılmaktadır [3]. Bu sınıflandırmalar ülkemizde ise tabiatı koruma alanı, milli park, tabiat anıtı, yaban hayatı koruma sahası, tabiat parkı ve sulak alan şeklinde sınıflandırılmıştır. Bunun haricinde ülkemizde özel çevre koruma bölgesi ve doğal sit alanları sınıflandırmaları da bulunmaktadır.

Bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de "Korunan Alanlar" içerisindeki kavramlardan en önde geleni "Milli Park"lardır. IUCN'nin milli park tanımı ise "Büyük ölçekteki ekolojik süreçlerle birlikte barındırdığı türlerin ve ekosistemlerin, çevresel ve kültürel değerlerin korunduğu; bilimsel araştırmalara, eğitim çalışmalarına, rekreasyonel faaliyetlere ve ziyaretçilere olanaklar sağlayan, büyük oranda doğal ya da doğala yakın alanlar" şeklindedir [4]. Zaman içerisinde rekreasyon faaliyetlerinin artması ve çeşitlenmesi sonucunda korunan alanlar içerisinde yer alan milli park alanlarına olan ilgi de artmıştır. Günümüzde milli park alanları, turizm ve rekreasyon faaliyetleri için çok sayıda ziyaretçiyi tarafından tercih edilmektedir. Bu sebeple milli parklar doğal ve kültürel özelliklerinin yanı sıra içerdikleri rekreasyonel aktivitelerle de ön plana çıkmaktadırlar. Bu çalışmada, zengin doğal ve kültürel kaynaklara sahip değerli milli parklarımızdan Dilek Yarımadası Büyük Menderes Deltası Milli Parkı çalışma alanı olarak ele alınmıştır. Çalışma alanının değerleri analiz edilerek, rekreasyon potansiyeli belirlenmeye çalışılmış ve rekreasyon potansiyelinin arttırılması için çeşitli öneriler sunulmuştur.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

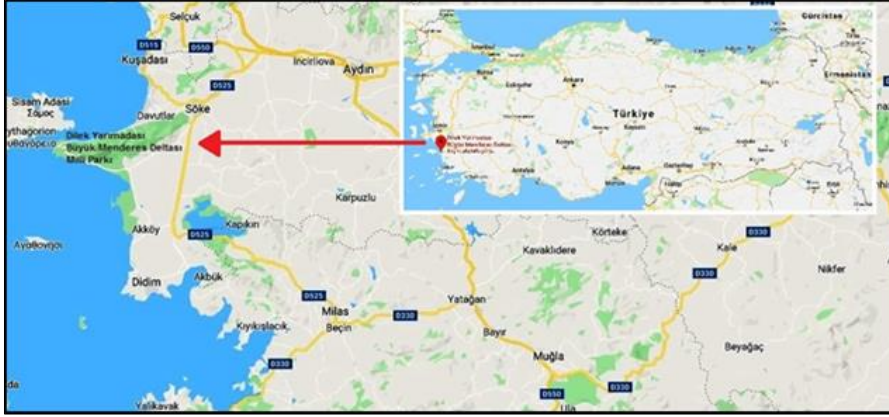
Günümüzde, turizm ve rekreasyonel faaliyetlerde, doğal alanlara olan ilgi gün geçtikçe fazlalaşmaktadır. Korunan alanlar içerisinde yer alan milli park alanları da, bu ilgi sayesinde ziyaretçi sayılarını gün geçtikçe arttırmaktadır. Milli park alanları içerisinde yer alan rekreasyonel aktiviteler de bu sayede çeşitlenmekte ve gelişmektedir. Bu noktada, milli parklar içerisinde yer alacak rekreasyonel faaliyetlerin belirlenmesi ve planlanmasında öncelikle alanın rekreasyon potansiyelinin saptanması gerekmektedir.

Günümüzde milli park alanları, korunan alanlar içerisinde önemli bir yere sahiptir. Bu alanlar, birçok ziyaretçi tarafından içerdikleri turizm potansiyeli ve rekreasyon faaliyetleri nedeniyle ilgi görmektedir. Bu yüzden de bu alanlarda gerçekleştirilen rekreasyonel faaliyetler gün geçtikçe önem kazanarak, farklılaşmaktadır. Artan ve farklılaşan rekreasyon faaliyetlerinin milli parklar üzerinde olumsuz etki oluşturmaması içinse bazı ölçütlerin saptanması ve uygulanması gerekmektedir. Çalışma alanı olarak seçilen Dilek Yarımadası Büyük Menderes Deltası Milli Parkı, 2 farklı bölümden oluşan ve farklı

rekreasyon aktivitelerine ev sahipliği yapabilecek önemli milli parklarımızdandır. Fakat milli park kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı açısından, gerçekleştirilecek rekreasyon faaliyetlerinin, milli park yapısına uygun olması ve süreklilik göstermesi son derece önemlidir. Bu nedenle çalışma alanında yapılacak olan rekreasyonel faaliyetlerin belirlenmesi ve planlanabilmesi için öncelikle çalışma alanının rekreasyon potansiyelinin saptanması gerekmektedir.

3. MATERYAL (MATERIAL)

Türkiye'nin Ege Bölgesi'nde yer alan ve Aydın İli sınırları içerisine giren "Dilek Yarımadası Büyük Menderes Deltası Milli Parkı" çalışma alanı olarak seçilmiştir. Çalışma alanı, Kuşadası'na 28, Söke'ye ise 34 kilometre mesafededir. Alandaki yakın merkezlere olan uzaklıkları ise; İzmir'e 174, Aydın'a 87 ve Selçuk'a 41 kilometredir. Çalışma alanının kuzeybatısında ise Ege Denizi ve Sisam adası yer almaktadır (Şekil 1). Çalışma alanı olarak ele alınan milli park iki bölümden meydana gelmektedir. İlk bölüm 1966 yılında milli park olarak kabul edilen ve yüzölçümü 10.895 hektar olan Dilek Yarımadası, ikinci bölüm ise yüzölçümü 16.690 hektar olan Büyük Menderes Deltası'dır. Çalışma alanının toplam büyüklüğü ise 27.695 hektardır [5].

Şekil 1. Çalışma alanının konumu
(Figure 1. The location of the study area)

Çalışma alanının Dilek yarımadası bölümünün morfolojik yapısı içinde çok sayıda tepe, kanyon ve koy yer almaktadır. Çalışma alanının diğer bölümünde ise bataklıklar, lagünler, küçük göletler, kıyı okları ve kordonlar bulunmaktadır. Bu bölüm aynı zamanda Büyük Menderes deltasının kıyı kesimini oluşturmaktadır. Çalışma alanının Dilek Yarımadası bölümü flora ve fauna açısından oldukça zengin ve çeşitlidir. Bu bölümün florasında 95 familyaya ait tür, alttür ve varyete düzeyinde 804 adet bitki türü tespit edilmiştir. Çalışma alanı aynı zamanda 28 çeşit memeli, 27 çeşit sürüngen ve çok sayıda deniz canlısına da ev sahipliği yapmaktadır. Bu nedenle Dilek Yarımadası, Avrupa konseyi tarafından "Flora Biogenetik Rezerv Alanı" olarak kabul edilmiştir [5]. Çalışma alanının Büyük Menderes deltası bölümü de içerdiği biyolojik çeşitlilik, nesli tükenmekte olan canlılar ve endemik türlerden ötürü uluslararası bir öneme sahiptir. Bu yüzden de Milletlerarası Ramsar Sözleşmesi, Bern Sözleşmesi, Rio Sözleşmeleri ve Barselona Konvansiyonu kararları ile korunmaktadır. Çalışma alanı sahip olduğu mavi bayraklı plajları ile hem kitle turizmi hem de çeşitli doğa aktiviteleri için önemli bir değerdir. Bu yüzden çalışma alanı, sahip olduğu doğal ve kültürel kaynaklardan da ötürü en önemli milli parklarımız arasında yer almaktadır.

4. YÖNTEM (METHOD)

Literatür taramaları ile başlayan araştırma süreci, çalışmayı yönlendiren teorik bilgilerin ortaya konulması ile çalışma alanının kaynak değerleri ile ilgili bilgilere ulaşılmıştır. Bu çerçevede, çalışma bütününe yönlendiren turizm, rekreasyon vb. gibi kavramlarının rekreasyon alanlarında kullanılmasına yönelik dökümanlar sağlanmış, elde edilen bilgilerin uygulamaya aktarılabilmesi için araştırma alanının verileri ile alanın rekreasyonel kaynak değerlerinin saptanmasına yönelik çalışmalar yapılmıştır.

Verilerin toplanması aşamasında ise meteorolojik veriler elde edilirken, Yunanistan'ın Samos adasında bulunan havaalanı meteorolojik istasyonunun (167230 (LGSM)), 1985-2020 yılları arasındaki kayıtlarından faydalanılmıştır [6]. Diğer verilerin değerlendirilmesinde ise alanın 2020 yılı itibariyle son durumu göz önüne alınarak değerlendirme yapılmıştır. Rekreasyon potansiyelinin saptanmasında ilk defa Kiemsted tarafından ortaya konan ve daha sonra Buchwald ve arkadaşlarının (1973) uyguladığı ve Gülez (1990) tarafından çeşitli değişikliklerle kullanılan "Açık hava rekreasyon potansiyelinin saptanması" yöntemi uygulanmıştır [7 ve 8]. Bu çalışmada temel alınan yöntem çalışma alanına uyarlanmış ve alanın rekreasyonel potansiyelinin saptanmasına çalışılmıştır (Denklem 1).

$$P+I+U+RD+OSE=\%RPD \quad (1)$$

Denkleme yer alan kısaltmaların anlamı ve ağırlıklı olarak alabilecekleri değerlerin yüzde dağılımı Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Rekreasyon potansiyeli formülündeki anlamlar ve puan dağılımı [3]

(Table 1. The meanings and point distribution in the recreation potential formula [3])

Sembol	Anlamı	Maksimum Puan (Öğenin Ağırlık Puanı)
P	Peyzaj Değeri	35
İ	İklim Değeri	25
U	Ulaşılabilirlik	20
RD	Rekreasyonel Donatılar	20
OSE	Olumsuz Etkenler	0 (Minimum -10)
%RP	Rekreasyon Potansiyeli	100

5. BULGULAR VE TARTIŞMALAR (FINDINGS AND DISCUSSIONS)

Çalışma alanının rekreasyon potansiyeli saptanırken bir çok faktör göz önüne alınmıştır. Çalışma alanının peyzaj değeri, iklim değeri, ulaşılabilirliği, rekreasyonel donatıları ve olumsuz etkenleri olarak sınıflandırılan bu faktörler ayrı ayrı ele alınarak, alanın rekreasyon potansiyelinin saptanmasına çalışılmıştır.

- **"P" Peyzaj Değeri:** Rekreasyon potansiyelinin hesaplanmasında dikkate alınması gereken en önemli etken o alanın peyzaj değeridir. Bu nedenle ağırlıklı puanlamada %35'le ifade edilmiştir. Çalışma alanının peyzaj değeri belirlenirken, öge özellikleri 6 grupta incelenmiştir. Bunlar; alanın büyüklüğü, bitki örtüsü, deniz göl ve akarsular, arazi yapısı, görsel kalite ve beşeri çevre değeri öğeleridir (Tablo 2).

Tablo 2. Çalışma alanının peyzaj değeri
(Table 2. Landscape value of the study area)

Formüldeki Ögeler	Ögenin Özellikleri	Mak. Puan	Açıklamalar	
Peyzaj Değeri (P)	Alanın Büyüklüğü	3	50.000 ha'dan büyük	4
			20.000-50.000 ha	3
			1.000-20.000 ha	2
			0-1.000 ha	1
	Bitki Örtüsü	8	Ormanlık, Maki, Çayırılık	7-8
			Ormanlık ve Çayırılık	6-7
			Maki, Çayırılık, Seyrek	5-6
			Çayırılık, Seyrek Ormanlık	4-5
			Çayırılık ve Maki	3-4
			Maki, Seyrek Ormanlık	3-4
			Çayırılık, Seyrek Maki	2-3
	Deniz, Göl, Akarsular	8	Çayırılık	1-3
			Deniz Kıyısı	7-8
			Göl Kıyısı	6-7
			Akarsu Kıyısı	4-5
	Arazi Yapısı	4	Dereler	1-4
			Düz Alan	5
			Hafif Dalgalı	4
			Az Eğimli, Yer Yer Düzlük	3
			Az Engebeli	2
	Görsel Kalite	4	Orta Engebeli	1
			Panoramik Görünümler	3-4
			Manzaralar	2-3
	Beşeri Çevre Değeri	6	Alanın Genel Görsel Estetik Değeri	1-3
			Ören Yerler	1
			Tabii Bitki ve Hayvan	1
			Sulak Alanlar	1
			Jeolojik Yapı	1
Eğitim			1	
Turizm	1			

- **"İ" İklim Değeri:** Rekreasyon potansiyelinin hesaplanmasında önemli bir başka etkende iklim faktörüdür. Bu nedenle iklim değeri, ağırlıklı puanlamada %25'le ifade edilmiştir. İklimin değeri içerisinde yer alan "Sıcaklık", "Yağış", "Güneşlenme Süresi" ve "Rüzgârlılık" durumları ise belirli ağırlıklarla iklim değerine katkı yapmaktadırlar (Denklem 2 ve Denklem 3)

$$\text{İklim Değeri} = \text{Sıcaklık} + \text{Yağış} + \text{Güneşlenme Süresi} + \text{Rüzgârlılık} \quad (2)$$
$$25 = 10 + 8 + 5 + 2 \quad (3)$$

İklim değeri içerisinde yer alan sıcaklık ögesinde ise, rekreasyon aktivitelerinin daha çok görüldüğü yaz aylarının (Haziran, Temmuz ve Ağustos) sıcaklık ortalamaları alınarak değerlendirilmiştir. Rekreasyon aktivitelerine uygunluk açısından sıcaklık ortalaması 25°C 10 puanla, 16°C-34°C arası ise 1 puanla değerlendirilmiştir (Tablo 3). İklim değeri içerisinde yer alan bir diğer öge yağış ise 8 ağırlık puanı ile hesaplamaya dâhil edilmiştir. Yağışın rekreasyon aktivitelerini olumsuz etkileyeceği düşünülerek, yaz aylarında toplam yağış miktarının 0-50mm olduğu yerler 8 puanla, yüksek olduğu yerler ise 1 puanla değerlendirilmiştir (Tablo 3). İklim değeri içerisinde yer alan güneşlenme süresi ise 5 ağırlık puanı ile hesaplamaya dâhil edilmiştir. Güneşlenme süresi 2-12 saat arasında değerlendirilmiştir. Burada sayı arttıkça güneşlenme süresi de artmaktadır (Tablo 3). İklim değerinin son ögesi ise

Tablo 5. Çalışma alanındaki rekreasyonel donatılar
(Table 5. Recreational facilities in the study area)

Rekreasyonel Donatılar (RD)	Piknik Tesisleri	2	Pinik Masası, Ocak vb.	1-3
	Su Durumu	3	İçme ve Kullanma Su Olanakları (Niteliklerine Göre)	1-3
	Tanıtım Merkezi, Müze	1	Ziyaretçi Merkezi Bulunma Durumuna Göre	0-1
	Geceleme Tesisleri	0	Sabit Geceleme Tesisleri	2
			Çadırılı, Çadırsız Kamp Olanakları	1
			Gecelemenin Yasak Olduğu Alanlar	0
	WC'ler	1	Niteliklerine Göre	1-2
	Otopark	1	Niteliklerine Göre	1-2
	Kır Gazinosu, Büfe	1	Niteliklerine Göre	1-2
	Bekçi ve Görevliler	2	Sürekli Bekçi/Görevli	2
Hafta Sonlarında Görevli			1	
Diğer Kolaylıklar	2	Örneğin Plaj, Kabin ve Duş Tesisleri, Kiralık Sandal Olanakları, Oyun ve Spor Alanları, Tesisleri vb.	1-3	

- **"OSE" Olumsuz Etkenler:** Rekreasyon potansiyelinin hesaplanmasında olumlu etkenlerin yanı sıra olumsuz etkenleri de hesaplamak gereklidir. Olumsuz etkenler 0-10 arasında puanlamakta ve (-) değer almaktadır (Tablo 6).

Tablo 6. Çalışma alanı olumsuz etkenler
(Table 6. Study area negative factors)

Olumsuz Etkenler (OSE)	Hava Kirliliği	-	Hava Kirliliği Durumuna Göre	-1
	Su Kirliliği	-	Deniz, Göl ve Akarsular İçin	-1
	Gürültü	-	Trafik Kalabalık Vb. Gürültüler	-1
	Güvenceli Olmaması	-	Güvence Durumuna Göre	-1
	Tesis Kapasitesinin Aşılması	-1	Kapasite Durumuna Göre	-1
	Bakımsızlık	-1	Alanda Yeterli Bakımın Yapılmaması	-1
	Rekreasyon Alanlarının Yetersizliği	-	Rekreasyon Faaliyetlerine Göre	-1
	Yönlendirme ve Tanıtım Eksiklikleri	-	İşaret, Tanıtım Levhaları, Broşür vs.	-1
	Hasat	-1	Toplama, Kaçak Avlanma vs.	-1
	Fiyatlarda Artan Enflasyon	-1	Kullanımlarda Fiyatların Yüksek Olması	-1

Elde edilen sonuçlar aşağıdaki şekilde değerlendirilmiştir:

- ✓ Milli Park rekreasyon potansiyeli "**Çok Düşük**" (%30 altı)
- ✓ Milli Park rekreasyon potansiyeli "**Düşük**" (%30-%45)
- ✓ Milli Park rekreasyon potansiyeli "**Orta**" (%46-%60)
- ✓ Milli Park rekreasyon potansiyeli "**Yüksek**" (%61-%75)
- ✓ Milli Park rekreasyon potansiyeli "**Çok Yüksek**" (%75 üstü)

Bu değerlendirmeye göre çalışma alanı için yapılan analiz Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Çalışma alanı rekreasyon potansiyeli değerlendirme formu
(Table 7. Study area recreation potential assessment form)

Formüldeki Öğeler	Öğenin Özellikleri	Mak. Puan
Peyzaj Değeri (P)	Alanın Büyüklüğü	3
	Bitki Örtüsü	8
	Deniz, Göl, Akarsular, Arazi Yapısı, Görsel Kalite	16
	Beşeri Özellikler	6
İklim Değeri (D)	Sıcaklık	7
	Yağış	8
	Güneşlenme	5
	Rüzgarlılık	0
Ulaşılabilirlik (U)	Bulunduğu Bölgenin Turistik Önemi	4
	Bulunduğu Bölgede En Az 100.000 Nüfuslu Kent Olması	5
	Ulaşılan Zaman Süresi (Yakındaki En Az 5.000 Nüfuslu Kentten)	4
	Ulaşım (Taksi ve Özel Oto Dışında)	2
	Ulaşımında Diğer Kolaylıklar	1
Rekreasyonel Donatılar (RD)	Piknik Tesisleri	2
	Su Durumu	3
	Tanıtım Merkezi, Müze	1
	Geceleme Tesisleri	0
	Wc'ler	1
	Otopark	1
	Kır Gazinosu, Satış Büfesi	1
	Bekçi ve Görevliler	2
Diğer Kolaylıklar	2	
Olumsuz Etkenler (OSE)	Tesis Kapasitesinin Aşılması	-1
	Bakımsızlık	-1
	Hasat	-1
	Fiyatlarda Artan Enflasyon	-1
Genel Toplam Puan ya da Milli Park İçi Rekreasyon Potansiyeli (%)		78

Yapılan değerlendirme sonucunda çalışma alanının aldığı puan %78 bulunmuş ve milli park rekreasyon potansiyeli değerlendirme kriterlerine göre çalışma alanı rekreasyon potansiyeli açısından "Çok Yüksek" olarak sınıflandırılmıştır. Literatür taramaları ile başlayan araştırma süreci, çalışmayı yönlendiren teorik bilgilerin ortaya konulması ile çalışma alanının kaynak değerleri ile ilgili bilgilere ulaşılmıştır. Bu çerçevede, çalışma bütünü yönlendiren turizm, rekreasyon vb. gibi kavramlarının rekreasyon alanlarında kullanılmasına yönelik dökümanlar sağlanmış, elde edilen bilgilerin uygulamaya aktarılabilmesi için araştırma alanının verileri ile alanın rekreasyonel kaynak değerlerinin saptanmasına yönelik çalışmalar yapılmıştır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSION AND RECOMMENDATIONS)

Çalışma alanının Dilek Yarımadası bölümü, sahip olduğu orman alanları, irili ufaklı koyları, doğal plajları ile sağlıklı Akdeniz bitki örtüsüne sahiptir. Bu nedenlerden ötürü bu bölümde rekreasyon ve turizm faaliyetlerini yoğun olarak görmek mümkündür. Bu gelişmelerden en çok Kuşadası, Didim, Selçuk ve Milli Park yakın çevresinde ise Davutlar ve Güzelçamlı yerleşkeleri etkilenmektedir. Milli Park'a olan ulaşılabilirliği artırmak adına bir dönem Kuşadası'ndan deniz otobüsü seferleri konya da maalesef bu seferler devam ettirilememiştir. Ayrıca Milli Park girişinde uzun araç kuyruklarının oluşmaması içinde Hızlı Geçiş Sistemi (HGS) ziyaretçilerin kullanımına sunulmuş ve ziyaretçilerin beklemeden giriş yapabilmeleri sağlanmıştır. Milli Park içerisindeki tesisler ise ihale yöntemiyle kullanıma verildiğinden uzun bir dönem kullanıma kapalı kalmış fakat günümüzde tekrar kullanıma açılmıştır. Milli Park

içerisinde yer alan ve Kalamaki plajları olarak bilinen dört koy günü birlik olarak halka açık olarak hizmet vermektedir. Fakat kapasite üstünde oluşan talep, doğal çevre üzerinde insan baskısını ortaya çıkarmaktadır. Koylara ulaşımın tek giriş kapısıyla sağlanması ve araçların sahillere kadar girmesi, altyapı ve çevre sorunlarını da beraberinde getirmektedir. Bunun farkında olan Milli Park Yönetimi de artık günümüzde araçla girişleri 1200 araçla sınırlamaktadır.

Günlük 1200 araçtan sonra Milli Park girişi araçlara kapatılmaktadır. Fakat toplu ulaşım araçları üzerinde ve denizden ulaşımında herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır. Bu yüzden de yaz aylarında, özellikle hafta sonlarında oluşan yoğun talep nedeniyle, Milli Park'ın taşıma kapasitesi de aşılmaktadır. Yaz aylarında görülen yoğun kullanım karadan olduğu kadar deniz yolu ile de gerçekleşmektedir. Özellikle yaz aylarında koylara düzenlenen yat turları ve çevredeki balıkçıların kullanımları tamamen kontrolsüzdür. Bu kontrol dışı kullanımlar her türlü tahribat açısından son derece risklidir. Ayrıca Dilek Yarımadası bölümüne Menderes deltası bölümünden giriş kontrolsüz olduğu için bu bölümde öngörülme rekreasyon aktivitelerine ya da Milli Park tarafından yasaklanmış bazı faaliyetlerinde önüne geçmek mümkün olmamıştır. Bu faaliyetlerin önüne geçmek için mutlaka personel sayısı arttırılmalı ve denetimler sıklaştırılmalıdır.

Milli Park alanındaki ziyaretçi ve tanıtım merkezi ise Büyük Menderes Deltası bölümünde bulunmaktadır. Bu nedenle de yoğun kullanımın olduğu Dilek Yarımadası bölümündeki ziyaretçiler bu merkezden faydalanmamaktadır. Antalya Düzlerçamı Yaban Hayatı Geliştirme Sahası'ndan 2011 yılında alınan 20 alageyik ise Milli Parkın doğal ortama salınmıştır. Nesli tehlike altında olan alageyiklerin soylarının korunması için yapılan bu çalışma neticesinde sayının 2021 yılı itibariyle 51 olduğu Doğa Koruma ve Milli Parklar (DKMP) Genel Müdürlüğü tarafından fotokapanlarla tespit edilmiştir. Çalışma alanının Büyük Menderes Deltası bölümü, sulak alan olarak ilan edildiği için bu bölümde yer alan ve özellikle Milli Park sınırı içerisinde ve yakın çevresinde yer alan köy yerleşik alanlarının alan sınırları tanımlanarak yapı yoğunluğu ve nüfus yoğunluğu mutlaka belirlenmeli ve kontrolsüz gelişme için mutlaka önlemler alınmalıdır. Gerçekleştirilen tarımsal faaliyetler mutlaka denetlenmeli, turizm ve konut yatırımlarının önüne geçilmelidir.

NOT (NOTICE)

Bu çalışma, Bora Bingöl'ün Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı programında yapmış olduğu "Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı'nın Koruma ve Kullanım İlkeleri Açısından Rekreasyon Planlaması Üzerine Bir Araştırma" (2011) başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

ÇIKAR ÇATIŞMASI (CONFLICT OF INTEREST)

Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

FİNANSAL AÇIKLAMA (FINANCIAL DISCLOSURE)

Yazarlar bu çalışma için herhangi bir mali destek almadığını beyan etmiştir.

ETİK STANDARTLAR BEYANI (DECLARATION OF ETHICAL STANDARDS)

Bu makalenin yazarları, bu çalışmada kullanılan materyal ve yöntemlerin etik kurul izni ve/veya yasal-özel izin gerektirmediğini beyan eder.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

- [1] Emerton, L., Bishop, J. ve Thomas, L., (2006). Korunan alanların sürdürülebilir finansmanı: güçlükler ve seçenekler üzerine kapsamlı bir değerlendirme. IUCN, Gland, İsviçre ve Cambridge, UK.x+97pp. ISBN:978-605-61279-2-2.
- [2] WDPA, (2020, 10 November). World database on protected areas. <https://www.protectedplanet.net/en>.
- [3] Dudley, N., (ed.) (2008). Guidelines for applying protected area management categories. Gland, Switzerland, IUCN, 86pp. ISBN:978-2-8317-1086-0.
- [4] IUCN, (2020, 09 November). International union for conservation of nature. <https://www.iucn.org/theme/protected-areas/about/protected-areas-categories/category-ii-national-park>.
- [5] MPM, (1997). Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı uzun devreli gelişim planı. T.C. Orman Bakanlığı Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü, Milli Parklar Dairesi Başkanlığı, Kuşadası-Aydın.
- [6] Tutiempo Network, S.L. es una entidad domiciliada en:C/Horno de Labradores N°10, 28032 - Madrid, España.
- [7] Gülez, S., (1990). Orman İçi Rekreasyon Potansiyelinin Saptanması İçin Geliştirilen Bir Değerlendirme Yöntemi. İstanbul Üniversitesi. Orman Fak. Dergisi, 40, 2, İstanbul. Erişim adresi: <https://forestist.org/Content/files/sayilar/390/7.pdf>
- [8] Buchwald, K., Harfst, W., and Kraus, E., (1973). Gutachen für einen Landschaftsrahmen-plan, Bodensee Baden-Württemberg Ein Beitrag zur regionalen Entwicklung im BadenWürttembergischen Bodensegebiet. Ministerium für Ernährung Landwirtschaft und Umwelt Baden-Württemberg, Stuttgart.